

LISA II

LAULÕ

AABITSAOPPUSÕ MANO

**LATSILAULUQ OMMAQ VALITU
JAKOB HURDA KOGOST „SETUKESTE LAULUD“**

Tsiiri-tsiiri, tsirgukõnõ! (Latsi "tsirgulaul")

SL 1336.

SKS Veske-Stein nr. 170 b < Setumaa - V.Stein (e.a. 1872).

Tsiiriq, tsiiriq, tsirgukõnõ,
 laulaq, laulaq, lõõvokõnõ!
 Kos mu kulla pesäkene?
 Variko[h] varva otsa[h],
 Kos tuu varik jäi[e]?
 Vanamiis ragi är.
 Kos tuu vanamiis jäie?
 Ärä [timä] kuuli.
 Kos tuu kuulja matõti?
 Pikä põllu pindre ala.
 Kos tuu pinnär jäi[e]?
 Hopõn künd' üles.
 Kos tuu hopõn jäi[e]?
 Susi sei är.
 Kos tuu susi jäi[e]?
 Ärä [timä] pagõsi.
 Kohe timä pagõsi?
 Järve pagõsi, merde uppu.
 Minkas timäl perrä minnäq?
 Tulitsidõ tõldoga.

Kits läts kiini (latsilaul).

SL 1345.

EKS 8° 3, 392 (32) < Rāpina khlk. - Joh. Hurt (1876).

Kits läts kiini,
 üle palo pakku,
 tõi mullõ haina.
 Mina haan'a lehmäle,
 lehm mullõ pippi;
 mina pipi põrsalõ,
 põrsas mullõ põhku;
 mina põhu haavalõ,
 haav mullõ lehti;
 mina leheq utelõ,
 ute mullõ villa;
 mina villa vennikulõ,
 vennik tege triibuliisi,
 triibuliisi, traibuliisi,
 vana jupka jooniliisi.

Mia sääļ ussõn muru pääl? (latsilaul).

SL 1347.

H, Wiedemann 2, 399 < Setumaa ehk Võrumaa - V.Steini abilise (e.a. 1873).

Mis sääļ ussõn muru pääl?
 Tõld ussõn muru pääl.
 Mis sääļ tõlla sisen om?
 Neitsi tõlla sisen om.
 Mis sääļ neitsi üsän om?
 Lats neitsi üsän om.
 Mis sääļ latsõ käen om?
 Mõõk latsõ käen om.
 Mis sääļ mõõga otsan om?
 Muna mõõga otsan om.
 Mis sääļ muna sisen om?
 Kikas kuldaharjaga,
 kana vaskikaalaga.
 Kikas üteli kanalõ:
 "Läkiq võiki salitsõma:
 salitsõgõq sada vakka,
 tuulutõlgõq tuhat vakka!"

Hiirelaul (latsilaul)**SL 1350.**

H, Setu 1884, 527 (19) < Lasarevo k. - Jak.Hurt < Melähnüvä Hedo (1884).

Hiirekene higi kirvõst.
 "Koes läät, hiirekene?"
 "Mõtsa lää puid ragoma."
 "Agu_ks puu pääle satas,
 tüvi pääle tündsähüs,
 laasi pääle langõnõs?"
 "Sõs ma tükü tüve ala,
 sõs ma lasõ lastu ala."
 "Agu sina ärä külmät?"
 "Ma tii till'o tulõkõsõ."
 "Agu sina ärä kõrbõt?"
 "Mina võia võismõga,
 tsilguda tsiarasvaga."
 Sõs läts hiiri hernehe,
 kõdraq takah kõrisivaq.

SL 1351.

H, Wiedemann 2, 1 < Setumaa ehk Võrumaa - V.Stein (e.a. 1873).

Kos sa läät, hiirekene, hirko, harko?
 Ma lää mõtsa puid ragoma, hirko, harko.
 Va(i)st sullõ puu pääle satas?
 Mina karga kannu ala.
 Va(i)st sa säääl ärä külmät?
 Ma tii till'o tulõkõsõ.
 Kost sa säält tuld saat?
 Öüdsipoisi tulõkõsõ.
 Kost sa säält süvvä saat?
 Vana naase vaka seest,
 noorõ naase nurmikust
 võidu, vaara.
Iga rea taga üteldakse: hirko, harko!

Kassilaul (latsilaul).

SL 1352.

H II 32, 786 (15) < Rāpina khlk. - J.Poolakess (1889).

Kurr-kärr, kos sa läät?
 Nurr-närr, nurmõ!
 Mirr-märr, midä otsma?
 Hirr-härr, hiiri.
 Kurr-kärr, kost?
 Pirr-pärr, pindre alt.
 Turr-tärr, tuuq mullõ kah!

Leelop, leelop, lelläkene!

SL 1283. EKS 8° 4, 474 (37) < Rāpina, Kõnnu k. - J.Jagomann < Okse Tanilovits (1877).

Leelop, leelop, lelläkene,
 ostaq mullõ põllõkõnõ!
 Leelop, leelop, lelläkene,
 kui sa-i ostaq põllõkõist,
 leelop, leelop, lelläkene,
 kauplõq kaalarätikest,
 ma lāā pillist Poolamaalõ,
 sarvõst suurõst Saarõmaalõ!
 Leelop, leelop, lelläkene,
 kedä sa_ks panõt kündemähe,
 koa kessä kiskumahe?
 Leelop, leelop, lelläkene,
 panõt sa_ks parmu kündemähe,
 kihu kessä kiskumahe.
 Leelop, leelop, lelläkene,
 kui tulõ_ks kipõ kiiniaig,
 kui tulõ pallav parmuaig,
 leelop, leelop, lelläkene,
 parmu_ks mõtsa pagõsi,
 kihu linnas lepistõhe.
 Leelop, leelop, lelläkene,
 sul iks maa kündemädä,
 kalõq kesäq kakkumada!

Laidõta-i laulu läbi.**SL 1096.**

H II 4, 293 (126) < Kito k. - Jak.Hurt (1886).

Näiokõsõq noorõkõsõq,
 noorõkõsõq, nõrgakõsõq,
 ärä_ks ti huul'kõq laulõh,
 peläkugi sõnno pilluh -
 laidõta-i laulu läbi,
 sõimata-i sõnnu läbi!
 Näiokõsõq noorõkõsõq,
 noorõkõsõq, nõrgakõsõq,
 kui_ks ti kuat kurja kangast,
 tiit langa tigõhõt,
 langa läbi_ks laidõtas,
 sõrmi läbi sõimatas,
 kanga läbi kaetas!
 Sõnno läbi sõimata-i,
 laulu läbi laidõta-i!

Ärä põlgkuq tõnõtõist

SL 1100. H II 4, 286 (124) < Kito k. - Jak.Hurt (1886).

Näiokõsõq noorõkõsõq,
 noorõkõsõq, nõrgakõsõq,
 ärä_ks põlg'kuq tõnõtõist,
 tõnõtõsõ rõivit,
 kui_ks ti keerät kerikohe,
 kui_ks ti astut alõvullõ!
 Kaegõq ti tuu mõtsa pääle,
 vaht'kõq tuuhu varikohe:
 mõni om säääl puuda pikembät,
 mõni kõivo kõvõrat,
 mõni_ks haava halvõmbat,
 mõni ossõst uhkõp,
 mõni lehistä laembi -
 kui tulli tuuli jumalist,
 tulli tuu maru Marijast,
 ütte naaq kokko kumardõlliq,
 ütte paika painutõlliq,
 ladvaq näil ütte lammõsiq,
 tüveq näil ütte tükevāq,
 ossa_ks ütte oiduvaq!

Õtak ja hummok

SL 1049.

H, Setu 1884, 144 (35) < Kran'tsova k. - Jak.Hurt < Darja Petrovna (1884).

Õtak om iks õnnõlinõ,
 hummok om hoolõlinõ.
 Õdaguta - umma immä,
 hummokuta - ämmäkuta:
 õtak iks latsõq kokko kutsi,
 õtak loie luidsaq kätte,
 arvas' anomaq ette;
 hummok iks latsõq lakja ai,
 aie latsõq hoolõ pääle!

Unõlaul

SL 1055.

H II 4, 168 (67) < Lobotka k. - Jak.Hurt < Maarja (1886).

Oodaq, oodaq, unõkõnõ,
 annaq aigu, haigukõnõ!
 Unõ - om mul - kotiq kudamalda,
 unõtekiq tegemäldä,
 kohe ma unõ uinutõllõ,
 magahusõ maalõ jätä.
 Sõs sää ma sängü vesile,
 lasõ pad'a lainõllõ,
 sinnä ma unõ uinutõllõ,
 magahusõ maalõ jätä.
 Suigukõnõ, haigukõnõ,
 mineq sa suurõlõ küläle,
 paha-patja perrehe,
 üle mõtsa mõrsijallõ,
 noil ommaq koeduq unõkoti,
 omma tettüq unõtekiq!

Veeräq meile, vihmakõnõ!

SL 1079.

H II 4, 470 (197) < Vil' o k. - Jak.Hurt < Anni, Semmeli naane (1886).

Veeräq meile, vihmakõnõ,
kaaluq, kalajärvekene!
Tuuq meile tuu pilv,
saaq tuu sagarik,
koh om iks pilveh vihmapisu,
sagarikuh sadõjanõ!
Tulõq meile, mesipilv,
vaoq meile, vahapilv!

SL 1080.

H II 4, 147 (59) < Lobotka k. - Jak.Hurt < Maarja (1886).

Tulõq meele, merekene,
kaaluq, kalarannakõnõ!
Vaja_ks vihma mi vil'olõ,
kastõt kaara orasilõ,
vaja_ks mamma mi mailõ:
tahtva_ks vihma mi viläq,
tahtvaq mamma mi maaq,
kastõt kaaraorasõq.
Tulõq meele, merekene,
kaaluq, kalarannakõnõ!

Kari läts kaara.**SL 942.**

H II 3, 455 (80) < Setumaa - H.Prants (1887).

Kari läts mul kaara,
 tõsõ mehe tõugu,
 uma vele vilja.
 Uma veli tull' vitsaga,
 tõnõ miis tõlvaga,
 kolmas koodi tūmäga,
 neläs nitsevarvaga,
 viies vihakandsuga,
 kuvvõs kulbihannaga,
 säitsmes sängülavvaga,
 katsas kannipuiõga,
 ütsäs uhmrõpakuga,
 kümnes künniravvaga -
 minno vaest kyik ubl'otama!

Karaga kodo minneh.**SL 951.**

H II 4, 188 (78) < Lobotka k. - Jak.Hurt < Maarja (1886).

Kodo, kull'a kar'akõnõ,
 majja, meeliar'akõnõ!
 Kodo ma aja ese kar'a,
 vele kirä keerotõllõ,
 mõtsa ma jätä mõisa kar'a,
 pallo pikä papi kar'a,
 suuhu suurõ herra kar'a.
 Lää_ks ma kdo, kullakõnõ,
 majja, meelimar'akõnõ.
 Kiä_ks minno kodo oodi,
 kua majja manidsi?
 Ime_ks minno kodo oodi,
 maama majja manidsi:
 vasta võtt tä väsünü latsõ,
 võtt iks tä kar'usõ kanasõ.

Osja minneh

SL 959.

H II 4, 383 (160) < Ugareva k. - Jak.Hurt < Kriisa Kati (1886).

Lääme osja ojje pääle,
 lääme kõlda kõvõrahe!
 Otsõ mi suurõ üsätävve,
 saimõ suurõ sälatävve,
 os'aq olliq pikäq ja piinüq.
 Tulli mi kodo, näiokõsõq,
 kaldu kodo, kabokõsõq.
 Olli ma, näio, väikene,
 kabokõnõ kasinakõnõ,
 ime_ks elli mul ütsindä,
 kandja katõla käelä,
 olli meil tarõ tahmatõt,
 olli meil kodo kopitõt -
 ma_ks os'ol oitõlli,
 ma_ks kõllol kosutõlli.
 Sai_ks sainaq valgõq,
 pingiq kui lumõpisukõsõq.

Hainalaul.

SL 984.

H II 4, 369 (154) < Ugareva k. - Jak.Hurt < Kriisa Kati (1886).

Velekeistä noorõkõista,
 imelast helläkeistä!
 Meil om vell'o tüüline,
 tüüline ja hoolõlinõ:
 läpe-i_ks üüdä maada,
 läpe-i pitäq pikkä und,
 inne päivä haina niidi,
 kastõl kaari kääni,
 ilmal iks palaval palasi,
 kui jäl helget', ümbre heidi,
 lõunõst iks rukka panni,
 kuuvalul kuhja lõi.

Latsõ tsõõtaminõ.**SL 853.**

H II 3, 590 (104) < Vastseliina khlk. - H.Prants (1890).

Tsõõ, tsõõ tsõdsõlõ,
 üle uja unolõ,
 läbi laanõ lelläle,
 tiid pite tädile.
Seda lauldes kiigutatakse last, kes juba istub, põlve pääl.

Urbõpäävä laul. Tsõõtamisõ laul.**SL 1380.**

H, Setu 1903, 365 (4) < Küllätüvä k. - Jak.Hurt < Kull'o, Ivani naane (1903).

Tsõõ-tsõõ, urbõpäivä,
 tsõõ-tsõõ, kallis päivä,
 tuuq haina haletamma,
 tuuq moro muhetamma,
 tuuq lauta lambit,
 tuuq sulgu suuri tsiko,
 tuuq põhku põrsit!
 Milles sa meele kavva tulliq,
 kavva tulliq, kavva olliq?
 Kos sa olliq, ku ma otsõ,
 kos sa käkeq, ku ma käve,
 urbõpäivä, tsõõ-tsõõ?
 Olli ma_ks suuh soka all,
 laanõh laja lehe all,
 hillä_ks ma tulli hirtä pite,
 tassa tulli taivast pite.
 Mis mul söögist keedeti,
 keedeti ja küdseti?
 Keldoliimi keedeti,
 havvõluid havvutõdi,
 selle ma siiä kavva tulli,
 kavva tulli, kavva olli.
 Läbi tulli ma Riia riisõldõh,
 läbi Tarto tapõldõh.
 "Urbõpääväl pandas myni ruudja aia pääle, latsõq ehk noorõq inemiseq istusõq katsiharikalla
 tõne tõsõ ruudja otsa pääle, häll'vāq üles ja alla ja tsõõtasõq nii."

SL 1382.

H, Setu 1903, 363 (1) < Tsäältsüvä e. Tsäältsä k. - Jak. Hurt < Mat'o Nestorovna (1903).

Tsõõ-tsõõ, urbõpäivä,
urbõpäivä, kallist aigu!

Sedä aigu_ks ammu oodi,
sedä tunni tulõvat.

Lätsi_ks hillä hirtä pite,
tulli_ks tassa talla pite.

Läbi tulli_ks Riiast riisõldõh,
läbi Tarto tapõldõh*,

selle mee_ks kavva tulli_ks,
kavva tulli_ks, kavva olli_ks,
kavva tulli_ks, ruttu läädeq**.

* Urbõpäiv tull' hill'okõsi ja tassa, sest paast um pikk ja paastu aol um laulminõ är keelet.

Tohe-i sys lauldaq, kaidõsõtas, tapõldas vasta, ku laulat.

** Pääle urbõpäivä tulõ jälki kõva paastunätäl, kuna lauldaq tohi-i (*strastnaja nedelja*).

SL 1389.

H, Setu 1874-1877, nr. 111 < Ton'a k. - Joh.Hurt < Palaga (1877).

Lihavõtõ, armas aigu,
armas aigu, kallis päivä!

Edo_ks ammu oodõtu,
edo kavva hoolitu:

ammu sinno siiä oodi!

Hillä_ks tulli hindä piti,

tassa tulli talla piti,

hillä tulli, ruttu lätsi -

ega tuu pühi meil ei püsüq,

kavva aigu kallis päiv!

Olgu terve uma vell'o,

kiä tegi hällü hüäle maalõ,

vei kiiga keset morro,

panni kablaq kanepitseq,

panni orrõ orihirrest.

Sis näio hälle hällü pääl,

esi hälle, esi lauli:

"Vell'o tei hällü hüäle maalõ,

tei kiiga keset morro.

Kolm oll' iks hällü eäl:

edimäne ime hällü,

keskmäne vele kiika,

perämäne peio hällü.

Ime hällü illos' hällü,

vele hällü veervä hällü,

kaasa hällü kavval' hällü!"

Jaanipäävä laul

SL 1394.

H, Setu 1903, 365 (3) < Tsäältsüvä e. Tsäältsä k. - Jak. Hurt < Mat'o Nestorovna (1903).

Tulgõ_ks Jaani tulõlõ,
 saagõq Jaani saulõ!
 Sys mi kokko kogosi,
 sai_ks kullaq üttekokko,
 mar'aq tõnõtõsõ mano.
 "Siiä jakatas mitmõsugutsit muid laula mano. S'oo um õnnõ alostus".

Kadõrnapäävä laul.

SL 1400.

H, Setu 1903, 219 (106) < Helbi k. - Jak. Hurt < Miku Ode (1903).

Kadriku, kadriku,
 laskõq sisse kadõrnit!
 Kadriq tulnuq kavvõndõst -
 kadri_ks küüdseq külmäseq,
 kadri_ks varbaq valutasõq!
 Kadri_ks tulnuq toolta maalta,
 koh iks oja olt juusk',
 oja_ks perveq piiretüst.
 Kadri_ks tulli q toolta maalta,
 koh iks kurõq kulda sei q,
 kurõ_ks kulda, kanaq karda,
 hani_ks hal'ast hõbõhõt.
 Kadri_ks tulli q toolta maalta,
 koh iks ol li q parmuq pangi suuruq,
 kihulasõq kitsõ suuruq,
 varblasõ_ks vasiga suuruq.
 Kadri_ks tulli q kavvõndõst,
 läbi tulli q suu, läbi likõ,
 läbi_ks pikä pilliruu,
 läbi_ks kalõ kastõhaina.

Laskõ_ks sisse kadõrnit!
 Kadri_ks küüdseq külmäseq,
 kadri_ks varbaq valutasõq!

Kaeq viil: Setukeste laulud I-III; <http://www.folklore.ee/ri/pubte/ee/setu/laul/>

Päävälaul

Päivlik, pätslik,
 tulõ vällä tutslik,
 küdsä sullõ kukli,
 panõ muna sisse.
 Otsõ, otsõ oraga,
 otsõ ora otsaga,
 sõgli, sõgli sõglaga,
 sõgli sõgla põhjaga,
 nõgli, nõgli nõglaga,
 nõgli nõgla silmäga.
 Päiv tull vällä kullatsõst keldrist,
 hõpõ livva põhja alt.
 Panni timä kotti,
 kotil seeh oll mulgukõnõ,
 päiv tull vällä,
 saiõ illos ilmakõnõ,
 lätsi karjaga kodo.

Laul latsi leelokuur „Laanõtsirk“, iistütteleja om Ämariku Evelin. Taa laul om kah näide lauluplaadi pääl „Õgal tsirgul uma laul.“

Kuku, kuku, käokõnõ

Kuku, kuku, käokõnõ, laula,
 laanõ sa küll tsirgukõnõ.
 Kukut korgõh kuusõ otsah,
 laulat laanõh sa küll pädäjäh.
 Kuku mullõ kuulutuisi,
 laula mullõ ummi ilmutuisi.
 Kuku kost mul kos'a tulõ,
 laula kuna mullõ saja saava.
 jäägu-uu kukma kuusõ otsa,
 laulma laanõ pedäjähe.
 Linda, linda, käokõnõ, lind,
 laanõtsirgukõnõ.
 Kukma peio pedäjähe,
 kosilase kodo kõivo.
 Kuuld tä kao kukumista,
 laanõtsirgu laulõmista.

Laul „Laanõtsirk“, iistütteleja **Kõivo Merili**, killõ **Saarõ Karin**. Sõnaq: **Anna Kõivo**.

Mina lätsi mõtsa

Mina lätsi mõtsa, kavaluisi kaema.
oeh imet, võeh imet,
imet, mis oll mõtsa seeh
 Mõtsah tüüd tetti, suurt pito peeti:
 pini oll pido peremiis,
 kass oll lavva katja,
 tsiga sääd sängü, lamma hällüt latsi,
 põdõr mõskõ põrmandut, hopõn pühke huulitsat,
 harak aiõ haku ahju, varõs küdsi vatsku,
 susi surbõ terri, karo tampõ kamma,
 hiir korjas hernit, rott kiit ruuga,
 rott kiit ruuga, lää vett tuuma,
 kästi oinal vett tuvva'
 oinas laisk õs lää',
 oinas üteli: mää, mää,
 küll ma hummõn lää, lää,
 orrav jagi ollut, lehm jorot laulu,
 kurg mänge viiolit,
 jänes tandsõ tangot,
 rebäsel oll ristjatse,
 kana käve kaejatsil.

Laul „Laanõtsirk.“ Iistütteleja **Heimari Maarja**, killõ **Saarõ Karin**.